

[Patursson.]

Loven af 14. April 1894 om Afhændelse af Trøer og Grundstykker, hvorefter bestemtes, at Købesummen for Afstaaelsen skulde indgaa i Statskassen, medens Bonden for sin Tid skulde oppebære Renterne af Kapitalen. Bestemmelsen i Loven af 1894 om Købesummens Anvendelse har aldrig vakt Tilfredshed, da den har været anset for at være retsstridig. Under den færøske Landbokommissions Behandling, se Forslag og Betænkninger, Side 224, henvises til Justitsministeriets Skrivelse til Amtmanden over Færøerne af 4. Juli 1891, hvori udtales:

„Naar endelig Lagtinget har ønsket Ministeriets Udtalelse om, hvorvidt Trøer af Fæstegodset fremtidig kunde faas til Opdyrkning selv imod vedkommende Fæsters Nægtelse, da maa dette Spørgsmaal efter den nugældende Lovgivning besvares benægtende.“

Hertil sluttede Kommissionen sig, idet den bl. a. udtalte:

„Kommissionen anser det for utvivlsomt, at Loven af 1894, for saa vidt den hjemler Afhændelse imod Fæsterens Villie, maa betragtes som tilladende en Ekspropriation af hans Brugsret.“

I Henhold hertil foreslog Kommissionen, se Side 202, at Halvdelen af Købesummen for de afhændede Arealer skulde tilfalde Fæsteren personligt, medens den anden Halvdel skulde frugtbargøres til Fordel for vedkommende Ejendom og til enhver Tid kunne anvendes af Besidderen til Gaardens Grundforbedring.

Vil vi nu i korte Træk samle foranførte, da fremgaar heraf:

1) Det kan ikke paavises, at Kongen eller Staten ved Køb eller Gave eller paa anden sædvanemæssig Overdragelsesmaade har erhvervet nogen Ejendomsret til det færøske Kongsgods. Kongens eller Statens Ejendomsrettighed kan i det højeste omfatte Godsets een Gang fastsatte uforanderlige Afgifter.

2) I Henhold til gældende Lovregler, gældende Fæstebrevs Ordlyd og Sædvane-rettigheder samt i Henhold til det færøske Folks Traditioner vedrørende Jordernes Bevarelse i Slægten, baseret paa gammel norsk og færøsk Lovgivning om Odels- og Aasædesret, maa det færøske Kongsgods anses som et Arvegodt med Ret for ældste Søn eller allernærmeste Arving uhindret at overtage, og sidste Besidder har i Tilfælde af Slægtens Uddøen en vis testatorisk Ret til at bestemme, til hvem Ejendommen efter hans Død eller Fratræden skal overdrages.

3) I Medfør af de under 2 nævnte Regler kan endvidere anføres, at der ikke imod Besidderens Samtykke kan fraskilles en Gaard nogen Del af Ejendommen uden ved Ekspropriation og mod fuldstændig Erstatning; at der ikke siden Reformationens Tid har været Adgang hverken til Tiltrædelsesafgiftens eller den aarlige Afgifts Forhøjelse; at fratrædende Besidder har Ret til, ved Overdragelse til Eftermanden, at tilsikre sig og Hustru Livgeding, Aftægt.

4) Endvidere skal anføres: at der for Kongsgaardenes Vedkommende ikke svares Leje af Bygningerne, Inventariebygningerne, og at Indehaveren, i Henseende til Pligter, skal bo paa Gaarden, vedligeholde Bygningerne, Besætning og Ejendommens Værdi samt svare den een Gang fastsatte Skat og Leje.

Naar nu hertil føjes, at Kongsgaardene ikke kan behæftes med Gæld, ikke kan pantsættes og ikke kan sælges, da formener jeg ikke, at disse færøske Ejendomme med Rette kan opføres paa Statsregnskabet, saaledes som sket er for 1912—13, som et Statsaktiv. Dette er, som sagt, heller ikke sket før. En Værdiansættelse af Kongsgodset, med Postering paa de kongelige Regnskaber som et Aktiv, forefindes ikke. Ejendommene findes ikke anførte i „Kronens Skøder paa afhændet og erhvervet Gods fra Reformationstiden og til Nutiden“. De findes heller ikke paa Rentemester-Regnskaberne fra ca. 1550 og fremover i Tiden. De findes heller ikke blandt de kongelige Ejendomme, der er opført til fuld Værdi paa de aarlige Statusoversigter for den kongelige færøske Handel. Kun de aarlige Afgifter findes regnskabsmæssigt posterede fra ca. 1550 og til 1911—12.

Det heromhandlede Gods er gennem Tiderne administrationsmæssigt gaaet under forskellige Benævnelser som „Vort og Kronens Gods paa Færøerne“, „det Kongen tilhørende Jordegods“, „Kongsgodset“, „det Staten tilhørende Fæstegods“ o. lign. Disse Benævnelser, der nærmest maa give Indtryk af, at Kongen, Staten, er Ejer af Jorden, kan man dog ikke hæfte sig ved, naar der ogsaa træffes Betegnelser, der med større Ret betegner Kongsbønderne som Grundejere, jfr. Rigsdagstidene, Folketinget 2den Session 1850 Sp. 7016, hvor Indenrigsministeren, ganske vist kun en enkelt Gang, betegner Godset som „det kongelige Lejlændinge tilhørende Gods“.

At Staten har en hævdunden Ret til den fastsatte Leje og den fastsatte Ind-